

EXCURSIÓ

LA LLACUNA, SANT MAGÍ DE BRUFAGANYA Y MONTAGUT

24, 25 y 26 ABRIL 1883.

Reunits lo dia 24, á las 6 de la tarde, los socis Srs. Gich, Doria y Bulbena, Vergés, Massó, Tusquets y l' infrascrit en la Estació dels Ferro-carrils de Tarragona á Barcelona y Fransa, sortírem en direcció á Vilafranca en lo tren que de las 6 h. 4 m. del meridiá de Madrid, formant part també de la excursió l' amich D. Lluís Domenech y Montaner que no pertany á l' Associació.

Al arribar á aquella vila, nos esperava á la estació lo digne soci delegat Sr. Clascar, qui, malgrat de trovarse convalecent d' una malaltia, volgué acompanyarnos aquell vespre com ho havia fet á la tarde ab lo Sr. Arolas, que havia ja partit ab lo tren del mitj-día. Lo avansat de la hora no 'ns permeté ja visitar res, aposentantnos en la fonda nomenada de *Casa la Mieta*, justament acreditada per lo esmerat del servey.

A l' endemá 25, á punta de dia, passárem á la iglesia

parroquial, qual espayosa nau y elegants líneas poden are perfectament contemplarse mercés á la restauració que s' ha portat á terme, confirmant lo notable grau d' ilustració que 's nota en aquella vila, degut segurament á l' influència que hi han exercit los fills de la meteixa que tan s' han distingit en las arts y las lletras. Es verament de dol-dre que al sustituirse alguns dels retaules per altres de construcció moderna, s' hagi empleat un estil *gòtich* encatronat y pobre, y ho es mes tractantse del altar major que, ab sas exageradas proporcions, impideix la vista de la bella *corona d' altars absidals ab llurs vidrieras de colors*, que produhirian encara mes efecte del que en la actualitat fan. Se diu que hi há 'l propósit de terminar la fatxada, continuant lo que hí há comensat; propósit molt acertat si 's procura no apartarse del estil propi del temple, interpretantlo ab la discreció deguda.

Al sortir de la iglesia presenciàrem ab pler com una colla pertanyent sens dubte á una societat choral, puix que *'ls que la formavan portavan una barretina color violeta* com á distintiu, entonava las caramellas ab acompanyament d' instruments, mentres l' enflocat cistell era arrimat á las finestras. Res tant bonich com eixas senzillas y tradicionals costums, ahont s' hi veuhen com trenadas per la má del temps las mes puras aspiracions del ánima, la fé y l' amor; y res que toqui mes al cor com presenciarias en la calma de la naturalesa: en lo alegre repós del mati ó en *la melancólica quietut de la nit*.

Eran las 6 h. 30 quan partírem de Vilafranca, després d' haver anat á contemplar per un moment la iglesia de Sant Francesch, en particular lo sumptuós sepulcre dels Castelletes que 's troba á l' altar major. Per la nova carre-

tera que vá en direcció al confi de la provincia, cap á Aguiló, emprenguérem la marxa, part en tartana y part á peu, puix lo péssim estat de la carretera nos obligava á baixar á cada punt del carruatge, y aquest era massa reduhit pera tots los que anavam. Després d'atravessada bona part del Panadés, que ofereix un aspecte monoton ab sos bancals de vinya y de sembradura, entrárem en terreno mes accidentat al travessar lo riu Foix per un elegant y nou pont de pedra, ahont s' hi veuhen esculpits los escuts de las barras y de S. Jordi, en uns medallons colocats sobre l' arranch dels archs. A las nou eram á S. Martí Sarroca, pintoresch poble situat sobre un tossal á l' esquerra de la carretera, tossal que 's troba separat de la vehina montanya per una estreta gola quals encinglats marges semblan indicar una terrible conmoció geológica. Se visitá la iglesia románica, un dels mellors exemplars que en son género té Catalunya, y las ruinas del castell que per sa estructura sembla reedificat en lo sigle xvi sobre 'ls fonaments en rampeu d' una obra mes antiga.

No 'm detindré en fer la descripció de aqueixos monuments, així com de altras antiguitats del poble, per haver ja sigut objecte de excursions de la Associació; expressant solsament aquí lo desitj de que per part de la «Comissió de Monuments» se veja de fer objecte d' una restauració lo citat temple románich, emblanquinat tot y cubert son bellissim abside interior per l' altar major d' un barroquisme sens gust. Tal restauració fora de poch cost y fins creyém que per part del poble ni s' hi posaria ja obstacle, puix sentírem parlarne á alguns vehins com de una idea que havían sentit dir á las numerosas personas que visitan aquella joya monumental.

A las deu sortírem de S. Martí, reprenent altra volta la *vía carretera amunt, en direcció á S. O., cap á las serras de Foix*, y després de travessar altre pont sobre aquesta riera, entràrem á las onze en una espessa pineda que ombreja duas rápidas vessants. Es aquell un punt en alt grau pintoresch: lo vert fosch del fullatge destaca sobre un rocám de color cendrós que dona un tó de mascle poesia á aquell recó de montanya d' un aspecte verament catalá. En los talls que en la costa ha obert la carretera son de notar, particularment pera 'l geólech, las variadas capas de terra, qual diferente naturalesa es acusada per una gran munió de colors, vegentse també ditas faixas en formas onduladas, lo que indica enormes depressions del terreno. La carretera, penetrant en las amples valls interiors de la serra, va enlayrantse rápidamente, presentant punts de vista grandiosos, desde 'ls quals se dominan las montanyas ab sas espessas cabelleras de bosch las unas, y peladas las altres pera donar lloch á las plantadas de vinya. A la dreta s' ovira lo castell de Foix y á la esquerra, com un niu d' águilas, lo de Queralt que domina las duas vessants del Noya y del Gayá. En lo cim de la serra de la Llacuna la carretera alcanza un altitud de 845 metres, descubrintse al ENE. las montanyas de Montserrat, Sant Llorens y 'l llunyá Montseny. D' aqueix punt, ahont arribárem á la una, en 30 minuts baixárem al poble de La Llacuna, sentat en mitj d' una ample vall.

L' aspecte de la població es bastant antich, descubrintse en son centre los vestigis d' un recinte fortificat que es lo de la primitiva. Té 1406 habitants dedicats principalment á la agricultura.

En arribant al poble anàrem á la casa-posada de n' Isidro Alegret, nomenada *Can Nin*, desde ahont mentre se 'ns preparava un improvisat dinar, passàrem á veure la iglesia que presenta una nau gòtica de la última época, modificada en 1620 en que 's reedificá 'l temple. Visitàrem seguidament al amable Sr. Rector Mossèn Joan Riba y Paradell qui, després d' ensenyarnos algunas alhajas del cult de poch valor artístich, nos mostrá una consuetat escrita per son antecessor Mossen Jaume Solernou, qui escorcollá pera redactarla molts documents de la parroquia y arxius tan importants com lo de la Corona d' Aragó. De ella extractàrem que la vila era abans de l' invasió dels alarbs un Priorat de Benets dit de Sta. Maria, situat en la plassa del Fornico, havent passat després (sigles ix ó x) á la altura pròxima, ahont hi hagué lo castell de Májer. Consta que en 1003 los alarbs entràren en la Llacuna, seguint després la parroquia dalt del castell fins al any 1700 en que 's trasladá á la vila. La fàbrica de la iglesia de la vila data en sa forma actual del 1620, si bé alguns detalls de construcció, com lo ser la nau gòtica, fan suposar que no quedaria del tot destruïda la fàbrica anterior. Després de varias contencions, en 1868 se féren duas parroquias del castell y de la vila.

A las quatre de la tarde sortiam del poble, y acompanyats per lo metge de la vila D. Joan Puig y per l' amo de la posada Isidro Alegret, passàrem á veure un pont de tosca nomenat *L' arch* que, colocat sobre d' un fresch torrent, va degotant per entre 'l cortinatge d' eura que 'l cubreix. Per vora d' aqueix torrent emprenguérem lo camí cap á Sant Magí, arribant prompte al fons de la vall ahont existia abans la llacuna que han donat nom al poble. La

actual generació recorda encara haverhi vist allí estanyols y aygua-molls. Despedits en aquest punt de nostres amables acompanyants, tiràrem per la meteixa vall, que ab sas suaus y verdejants pendents, il·luminadas per la llum esblaimada de la tarde y ab un horizon de líneas dolsas, trencadas solsament per la silueta d' una creu de terme, oferia un quadro de bellissima calma. Baixàrem després al Clot de Miralles y travessant la riera d' aquest nom, encaixonada entre parets roqueras, pujàrem al Coll del Camp (5 h. 30) per mitj d' espés boscatge de pins dins del qual ressonavan las esquellas dels remats y desde quinas alturas se descubrián al enfront negrencas singleras. Al arribar al coll las boyras nos embolcallaren, y prompte un ruixat nos feu apretar lo pas per entre altas valls cubertas de bosch y de migrats sembrats, quals límits los formavan imponents montanyas que s' entreveyan darrera los espesos vels de la nuvolada. Al entrar en la vessant de la riera de Brufaganya que llensa ja sas ayguas al Gayá, en la provincia de Tarragona, passàrem per las masias Casa del Guix y Can Figueras, y 'ns deturàrem al comensar la magnifica roureda de S. Magí, puix que 'l primer arbre que se 'ns presentava mereixia ben bé los honors de la fotografia. Figuréuse un vell y geganti roure de tronch rabassut d' una circumferencia mitja de 3'35 metres. Se divideix en tres corpulentas brancaes que, despulladas de fullam en aquesta época del any, s' extenen per sobre 'l fons del espay en artístich ramatge. La terra s' ha depositat en la superficie que deixa la arranch d' aquellas brancaes, y la humitat hi ha extés clapas de molsa que entonan perfectament ab la negrenca escorxa. A dos quarts de set arribavam á Sant Magí, dirigintnos á la grandiosa masia propietat de Don

Eussebi Muntadas, qui 'ns havia donat una carta de recomanació pera 'l majordom Joseph Busquet que 'ns atengué ab una amabilitat suma. La masia d' aspecte modern,

S. MAGÍ DE BRUFAGANYA.—ROURE.

Dibuix de D. A. Riquer d' una fotografia de D. A. Massó.

tancada per ample barri, està rodejada de admetllers que van á confònders ab las rouredas de las vessants pròximas. Després de reposar un poch en la llar, ahont secárem nostras robas, sortírem pera visitar lo santuari que s' alsa á la dreta de la riera al peu de un espadat. Las últimas clarors de la tarde ab prou feynas esquinsavan l' espés boyram que 'l vent de pluja arremolinava cap á las

gorjas de aquells singles, y á sas dubtosas llums los roures deixávan veure llurs brassos descarnats, semblant visions fantásticas. Aquella naturalesa tenia la aspre grandiositat dels païssos del Nort, y aquella hora inspirava una profunda melangia.

Casi fosch arribárem á la plassa del santuari, vorejada de construccions pobres, presentantse al fons la iglesia ab sa fatxada acabada de pintar. Malgrat de lo intempestiu de la hora, lo Sr. Rector Mossen Pere Franquesa nos acompanyá ab molta afabilitat á recorrer lo temple y totas sas dependencias. Data aquest del any 1703 y consta d' una ben proporcionada nau ab crehuer, essent de bastant bon gust son estil arquitectónich. Al centre del crehuer se veu, enfonsat uns quants pams del plá terreno, lo sepulcre de Sant Magí tapat per una llosa ab una estatua jacent. Está rodejat d' una barana de ferro, quals anguls forman un baldaquí ab altar, ahont hi ha colocadas moltes presentallas de cera. Per una escala del costat del presbiteri, en qual llinda hi ha l' inscripció en català *puja y calla* se va al camaril ahont se venera la imatge del Sant anacoreta, de fusta y construïda segons tradició per un antich ermitá. Hi ha també allí alguns quadros moderns. En la sagristia s' hi veuhen un arca-calaixera de fusta tallada ab l' escut de la ordre dominicana que havia possehit abans aquell cenobi, una capsa de coure present del Prohoms de la confraria de S. Magí dels Encants de Barcelona en 1667 y una capa pluvial ofrena dels devots del meteix barri en 1749.

La actual iglesia parroquia de S. Magí formava antigua-ment una capellania qual obtentor era uns dels fills dels Barons de La Llacuna ó casa de Cervelló. En l' any 1603

passáren á formarhi convent los frares dominichs de Santa Catarina de Barcelona fins al de 1835 en que sofríren inicua mort á mans de las desenfrenadas turbas los Pares que hi habitavan, curant solsament de las graves feridas rebudas lo Prior P. Domingo Janer. L' edifici se titulava abans Hospital de S. Magi y ocupava 'l lloch ahont s' havia edificat en los primitius temps un petit oratori ó capella en memoria del Sant que sufri 'l martiri á Tarragona en l' any 360 de nostra era. L' actual temple fou construït á expensas dèl P. Fr. Tomás Ripoll, insigne amador de las lletras, que fundá y arreglá la famosa biblioteca del Convent de Barcelona. Així ho proclama un gran quadro penjat en una de las salas de la actual Rectoria que 'l representa sentat y rebent los plans de la nova iglesia que li ofereix un frare. La inscripció dē tan interessant tela, recomenable també per sa correcta factura, es la següent: *El Reverendisimo P. Fr. Thomas Ripoll, Maestro General de Predicadores, singularisimo bienhechor deste coñvento cuya iglesia hizo á sus costas año 1730.*

En lo single de darrera la iglesia s' obran duas covas que no poguérem visitar per falta de temps, una ab la imatge de S. Magí y altre ab la de S. Domingo. Al costat de la propia masia ahont posárem, s' hi troba una capella, qual fatxada forma un atri ab las abundosas fonts de l' aygua que segons tradició es la meteixa que feu brollar de la penya lo Sant anacoreta pera apagar la set de sos perseguidors. S' hi baixa per uns grahons, y, damunt de la fona que té varias canellas, hi ha un reixat per entre 'l qual se veu la citada capella.

D' aquesta aygua se 'n porta cada any per la festa del Sant á poblacions llunyanas com Valls, Reus y Tarragona,

conduhintla en matxos enflocats, y enramant los cantis ab los boixos d' aquellas serras.

Retornats de negra nit á la masía, després d' haver ben sopat, esperárem l' hora d' anar-á dormir sentats vora la llar, qual amorosa flama s' entortolligava sota la campana, entonant aquellas hermosas cansons de la terra que tant bé s' adihuen ab nostra naturalesa y tant tendrament párlan al cor.

Al endemà 26, á las sis, quant lo dia apuntava rioler, puix la pluja era passada, emprenguérem la caminada en direcció á Montagut. En 30 m. arribárem á un coll ahont saludárem los raigs del sol ixent, y per baixada rápida y pedregosa entremitj de pineda, surtírem al Coll de la Vall, desde quals vessants distingírem al Nort las blavencas siluetas del Montserrat. A las 7 h. 15 arribárem al Hostalet, humil casa de pagés ahont menjárem un bocí, y d' aquí, en una hora, férem l' ascensió á la Plana d' Ancosa, llonch esquenall de montanyas que alcanza una altura considerable. Desde allí la vista domina casi totas las montanyas de Catalunya. Traspassada la cima seguírem costejantla per un camí sech y pedregós; y per entre pinedas ahont se fa carbó, arribárem, sempre en direcció S. E., á la Font de Jovany y d' aquí al peu del alterós Montagut que s' alsa al extrém S. de la plana d' Ancosa, separat d' aquesta per un coll en mitj del qual está situada la aislada parroquia de son nom. Lo pich de Montagut ho es verdaderament per sa forma perfectament cónica. Com sa altura no es major que la que alcansárem en lo punt mes culminant de la plana d' Ancosa y 'l temps era curt, desistírem de ferhi l' ascensió, en trant un moment á la iglesia d' estructura románica ab

una senzillíssima portadeta lateral, no vegenthi res de particular.

Reprenent la marxa á tres quarts de nou, en direcció á Santas Creus, passárem per lo Mas de la Font y seguint després lo camí que de aquell punt va á Igualada, arribárem en 1 hora á Cal Guixó desde ahont, com d' una inmensa balconada, se disfrutava de la espléndida vista de tot lo Camp de Tarragona, ab sa atapahida vegetació, sas populosas ciutats y sas nombrosas vilas, tancat tot pels dos gran brassos de blavor diferenta: la mar y las montanyas. Per rapidíssima baixada, entre bosquina, devallárem al torrent del Pigot y agafant á la dreta una dressera passárem pel peu de las casas ditas Pedrera Alta y Pedrera baixa, ahont se vehuen encara 'ls talls de roca que serviren pera la construcció de Santas Creus. Pel camí de la Pedrera arribárem á las Poblas (1 h.) y seguintlo sempre bastant planer, puix nos trobavam ja dintre del límits del *Camp*, en 1 h. 25 arribárem á Stas. Creus. Era un quart d' una de la tarde.

En lo incomparable cenobi, que estava aquell dia per ser de festa bastant concorregut de forasters, aprofitárem lo poch temps que 'ns quedava pera recórrer depressa, en havent dinat, totes sas dependencias. Aquí lamentarém una volta mes que malgrat de las promesas de reparació que 's venen fent cada dia, continuhi lo monument en un estat perillosíssim y quedant en alguns punts en peu casi per miracle.

A las tres de la tarde partirem en carro en direcció á Valls, ahont arribárem á temps de pendre l' últim tren d' aquella nova línea que 'ns retorná á Barcelona, satisfets d' haver visitat un dels recons de nostra terra que mes con-

serva aquell aspecte de ruda bellesa, font de sanitosa poesia y alé vivificador del amor de pàtria.

Los treballs efectuats son: per lo Sr. Massó fotografias del roure de S. Magí y variats de Stas. Creus; per lo senyor Arolas, observacions termomètriques y baromètriques. L' infrascrit prengué 'ls datos pera la present memoria.

A. AULÉSTIA Y PIJOAN.

OBSERVACIONS BAROMÈTRICAS Y TERMOMÈTRICAS FETAS DURANT LA EXCURSIÓ Y ALTITUTS EQUIVALENTS CALCULADAS.

Estacions.	Baròmetre.	Termòmetre centigrau.	Altituds sobre 'l mar
Vilafranca	735 mm	12°	240 m.
Coll de la Serra de La Llacuna	683 »	13°	845 »
La Llacuna	696 »	15°	660 »
S. Magí	686 »	13°	782 »
Coll de S. Magí	675 »	5°	838 »
Montagut (parroquia)	679 »	10°	848 »
Puig de Montagut			aproximadament 950 »
Santas Creus	722 »	15°	187 »
Valls	730 »	13°	140 »
Barcelona	745 »	10°	0 »